

## АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ У СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

### ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF DIGITALIZATION OF ANTI-CORRUPTION MECHANISMS IN THE NATIONAL SECURITY AND DEFENSE SECTOR OF UKRAINE

Берендєєва А.І., к.ю.н., доцент,  
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,  
Одеський державний університет внутрішніх справ

Жильцов О.Л., к.ю.н.,  
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,  
Одеський державний університет внутрішніх справ

У статті проаналізовано адміністративно-правові засади цифровізації антикорупційних механізмів у секторі національної безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що стрімке зростання видатків на оборону за відсутності належної прозорості створює підґрунтя для корупційних ризиків, а отже, потребує впровадження ефективних цифрових інструментів контролю та підзвітності. Розглянуто ключові нормативно-правові акти, зокрема Антикорупційну стратегію України на 2021–2025 роки, закон України «Про доступ до публічної інформації» та постанову Кабінету Міністрів України № 835, що визначають вимоги до відкритих даних і цифрової трансформації публічного управління. Проаналізовано роботу Єдиного державного реєстру декларацій, Реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, системи «Prozorro», Єдиного порталу викривачів корупції, а також електронних сервісів центрів надання адміністративних послуг і військових адміністрацій. Висвітлено роль Державного бюро розслідувань у притягненні до відповідальності посадових осіб сектору безпеки та оборони за корупційні правопорушення, що не належать до компетенції Національного антикорупційного бюро України. Показано, що цифровізація забезпечує автоматизацію процесів, мінімізує вплив людського чинника, підвищує прозорість і створює технічні та правові передумови для громадського контролю. Зроблено висновок про необхідність подальшої інтеграції електронних реєстрів, онлайн-платформ і автоматизованих систем моніторингу для зміцнення антикорупційної інфраструктури у секторі безпеки та оборони.

**Ключові слова:** запобігання корупції, адміністративні процедури, громадський контроль, електронні реєстри, Державне бюро розслідувань, військові адміністрації, адміністративні послуги, державні органи, Збройні Сили України, національна безпека.

The article analyzes the administrative and legal principles of digitalization of anti-corruption mechanisms in the national security and defense sector of Ukraine under martial law. It is substantiated that the rapid growth of defense spending in the absence of proper transparency creates the basis for corruption risks, and therefore requires the implementation of effective digital control and accountability tools. Key regulatory and legal acts are considered, in particular, the Anti-Corruption Strategy of Ukraine for 2021–2025, the Law of Ukraine “On Access to Public Information” and Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 835, which define the requirements for open data and digital transformation of public administration. The work of the Unified State Register of Declarations, the Register of Persons Who Committed Corruption or Corruption-Related Offenses, the Prozorro system, the Unified Portal of Corruption Whistleblowers, as well as electronic services of administrative service centers and military administrations is analyzed. The role of the State Bureau of Investigation in holding officials of the security and defense sector accountable for corruption offenses that are not within the competence of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine is highlighted. It is shown that digitalization provides automation of processes, minimizes the influence of the human factor, increases transparency and creates technical and legal prerequisites for public control. The conclusion is made about the need for further integration of electronic registers, online platforms and automated monitoring systems to strengthen the anti-corruption infrastructure in the security and defense sector.

**Key words:** corruption prevention, administrative procedures, public control, electronic registers, State Bureau of Investigation, military administrations, administrative services, state bodies, Armed Forces of Ukraine, national security.

**Постановка проблеми.** З початком повномасштабної збройної агресії суттєво зросли видатки на сектор безпеки і оборони України, що за відсутності належної прозорості створює ризики корупційних зловживань. Міжнародні партнери України акцентують на необхідності максимальної підзвітності використання ресурсів для збереження довіри та підтримки союзників [1]. Корупція у сфері безпеки і оборони не лише підриває економіку та правопорядок, а й безпосередньо загрожує обороноздатності держави. За даними Transparency International, у 2020 році Україна займала 117-е місце у Індексі сприйняття корупції серед 180 країн, а у 2024 році піднялася на 105-е [2], що свідчить про певний прогрес попри воєнні виклики. Водночас неналежне управління ресурсами оборонного сектору або їх нецільове використання може істотно послаблювати спроможність держави забезпечувати належний рівень національної безпеки що зумовлює необхідність впровадження дієвих адміністративно-правових механізмів запобігання корупції із залученням кращих міжнародних практик.

У науковій літературі питання антикорупційної політики, в т.ч у секторі безпеки й оборони, досліджували

І.О. Кресіна, Е.О. Музичук, С.Є. Рівченко, О.В. Пашенко, А.О. Дятко, А.О. Левчук, М.О. Думчиков та інші вчені, які аналізували правові засади протидії корупції, цифровізацію публічної влади й специфіку антикорупційних заходів у воєнний період. Їх праці створили міждисциплінарне підґрунтя для сучасних досліджень інформаційних інструментів запобігання корупції.

**Мета статті** – проаналізувати адміністративно-правові засади цифровізації антикорупційних механізмів у секторі національної безпеки і оборони України з урахуванням сучасних цифрових рішень та умов воєнного стану.

**Виклад основного матеріалу.** Одним із засадничих принципів державної антикорупційної політики, зазначеним в Антикорупційній стратегії на 2021–2025 роки, є «цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, прозорість діяльності та відкриття даних як основа для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності» [3]. Такий інструмент передбачає зниження людського фактору у взаємодії держави з громадянами та суб'єктами господарювання, підвищення прозорості управлінських процесів і відкриття даних для зовнішнього контролю й аналітики

ризиків. Цей принцип кореспондується з нормами закону України «Про доступ до публічної інформації», зокрема статтею 10-1 зазначеного закону, яка вимагає надавати інформацію у формі відкритих даних, оприлюднювати її на спеціальних порталах і регулярно оновлювати [4]. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 року № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних», визначає, визначає «вимоги до формату і структури наборів даних, що підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, періодичність оновлення та порядок їх оприлюднення, а також перелік таких наборів даних» [5].

Узагальнення наведених нормативних положень дозволяє стверджувати, що цифрова трансформація публічного управління розглядається не лише як технічна модернізація, а передусім як правовий інструмент мінімізації корупційних ризиків через інституціоналізацію принципів відкритості та підзвітності. Логічним продовженням цього процесу стало формування в Україні інформаційно-цифрової антикорупційної інфраструктури, що охоплює електронні реєстри, системи відкритих даних, онлайн-платформи моніторингу та контролю, які забезпечують доступ громадськості до релевантної інформації та створюють додаткові механізми зовнішнього контролю за діяльністю органів влади та посадових осіб.

Цифрові інструменти посідають провідне місце у протидії корупції в правоохоронних органах, забезпечуючи автоматизацію процесів, відкритість і мінімізацію впливу людського чинника. Одним із найпоширеніших рішень у цій сфері є електронні реєстри та бази даних, що дають змогу централізовано накопичувати й перевіряти інформацію [6, с. 275]. В Україні впроваджено ряд електронних ресурсів, які стали важливими складовими антикорупційної інфраструктури.

По-перше, це єдині державні реєстри у сфері запобігання корупції. З 2016 року функціонує відкритий Реєстр електронних декларацій [7], який представляє собою базу даних, де зберігаються щорічні декларації про майно, доходи, витрати та фінансові зобов'язання всіх публічних службовців. Обов'язкове електронне декларування активів функціонує як один із ключових превентивних інструментів антикорупційної політики, спрямованих на забезпечення фінансової прозорості публічної служби. Його запровадження створює правові та організаційні передумови для виявлення необґрунтованих активів, конфлікту інтересів та потенційних фактів незаконного збагачення. Публічний характер даних Єдиного державного реєстру декларацій забезпечує можливість громадського контролю за доброчесністю посадових осіб, що відповідає принципам відкритості та підзвітності публічної влади. На основі відомостей, внесених до декларацій, Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює моніторинг способу життя суб'єктів декларування та проводить повні перевірки їхніх декларацій; у разі встановлення порушень відповідні матеріали скеровуються до правоохоронних органів для вирішення питання про притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

У випадках, коли виявлені порушення стосуються посадових осіб, діяльність яких пов'язана із сектором безпеки та оборони, ключову роль у механізмі притягнення до відповідальності відіграє Державне бюро розслідувань. Відповідно до статті 216 Кримінального процесуального кодексу України [8] та закону України «Про Державне бюро розслідувань» [9], цей орган уповноважений здійснювати досудове розслідування злочинів, учинених особами, які займають особливо високе становище, працівниками правоохоронних органів, військовослужбовцями, а також іншими представниками силового блоку — за винятком корупційних правопорушень, що віднесені до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Таким чином, щодо суб'єктів сектору безпеки і оборони підслідність Державного бюро розслідувань охоплює кримінальні провадження щодо, наприклад, зловживання владою або службовим становищем, розтрати державного майна, хабарництва, незаконного збагачення і т.п., якщо вони не підпадають під критерії топ-корупції, встановлені для Національного антикорупційного бюро України. Наразі у фокусі діяльності Державного бюро розслідувань перебувають корупційні правопорушення, зокрема хабарництво з боку посадових осіб, таких як військові, які сприяють ухиленню від проходження військової служби, а також працівники правоохоронних органів, причетні до організації схем незаконного переправлення військовозобов'язаних чоловіків за кордон [10, с.147].

Другим ключовим інформаційним інструментом у сфері запобігання та протидії корупції є Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Зазначений реєстр виконує функцію централізованої інформаційної бази, що містить відомості про осіб, притягнутих до кримінальної, адміністративної чи дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень. Національне агентство з питань запобігання корупції адмініструє цей ресурс з 2019 року, і станом на серпень 2025 року там міститься 41291 запис про осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення [11].

Включення особи до цього реєстру має чітко визначені правові наслідки, серед яких — обмеження доступу до посад у державних органах та органах місцевого самоврядування, а також до діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави. Відкритий та безоплатний доступ до відомостей реєстру створює механізм публічного контролю, що дозволяє роботодавцям, державним органам та громадянам перевіряти доброчесність кандидатів на посади й унеможлиблює приховування фактів притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення. Як інструмент превентивної та репутаційної дії, реєстр забезпечує прозорість інформаційного простору у сфері публічної служби, сприяє формуванню невідворотності покарання та виконує функцію своєрідного «маркеру доброчесності», який у довгостроковій перспективі впливає на професійну репутацію особи.

По-третє, вагоме значення у системі інформаційних антикорупційних інструментів посідає електронна система державних закупівель «Prozorro», яка забезпечує повну відкритість та підзвітність процедур публічних закупівель. Функціонування цієї платформи передбачає здійснення всіх закупівель у електронному форматі з відкритим доступом до даних у режимі реального часу, що дає можливість суб'єктам громадського контролю, засобам масової інформації та інститутам громадянського суспільства моніторити процес використання бюджетних коштів, оперативно виявляти ознаки потенційних зловживань, зокрема завищення цін, антиконкурентні узгоджені дії учасників чи інші корупційні ризики. Таким чином, «Prozorro» слугує не лише технічним інструментом цифровізації державних закупівель, а й ефективним механізмом превенції корупційних правопорушень у сфері публічних фінансів.

У сфері оборонних закупівель передбачаються винятки, пов'язані із захистом державної таємниці, зокрема щодо придбання озброєнь і спеціалізованої техніки. Водночас у 2023 році було внесено зміни до законодавства, якими встановлено обов'язок Міністерства оборони України розкривати у системі «Prozorro» інформацію про ціни на товари та послуги оборонного призначення, що не віднесені до державної таємниці [12]. Ця норма забезпечує правові підстави для оприлюднення відомостей про постачання харчових продуктів, обмундирування, пального та інших матеріальних ресурсів, необхідних для

забезпечення потреб Збройних Сил України. Відкритість даних у сфері оборонних закупівель слугує засобом підвищення прозорості та підзвітності у використанні бюджетних коштів, створює умови для громадського та інституційного контролю й відповідає принципам належного врядування та вимогам антикорупційного законодавства.

Розвиток електронних платформ звітності та відкритих даних у публічному управлінні, зокрема у сфері надання адміністративних послуг, набуває особливого значення у контексті формування інструментів запобігання корупційним ризикам. Прикладом цифровізації адміністративних процедур є діяльність окремих військових адміністрацій, які інтегрують електронні сервіси у сфері надання адміністративних послуг. Зокрема, на офіційному сайті Вовчанської міської військової адміністрації створено розділ «Електронні сервіси адміністративних послуг», що містить посилання на державні онлайн-платформи, такі як портал «Дія», сервіси Міністерства юстиції України та інші ресурси [13], через які можна подати заяви, отримати окремі види адміністративних послуг і скористатися електронними сервісами без необхідності особистого відвідування органів влади.

Окремої уваги заслуговує діяльність центрів надання адміністративних послуг, які є важливою ланкою у забезпеченні доступності та прозорості адміністративних процедур. У межах реформування системи публічного управління центри надання адміністративних послуг перетворилися на інституційний механізм мінімізації корупційних ризиків, адже їх робота ґрунтується на стандартизованих процесах, чітких регламентах і максимально можливій автоматизації послуг. У сучасних умовах воєнного стану центри надання адміністративних послуг забезпечують безперервність надання адміністративних послуг навіть у прифронтових регіонах, що відповідає завданням державної безпеки та захисту прав громадян.

Впровадження електронних сервісів у діяльність військових адміністрацій, центрів надання адміністративних послуг, узгоджується з положеннями закону України «Про адміністративні послуги», який закріплює вимогу до суб'єктів надання послуг забезпечувати доступність, прозорість та підзвітність адміністративних процедур [14]. У перспективі такі цифрові рішення сприятимуть не лише протидії корупції, а й формуванню системи електронного урядування, де переважна більшість послуг надаватиметься у дистанційному режимі на основі єдиних технічних та правових стандартів.

Упровадження таких цифрових рішень забезпечує зменшення кількості прямих контактів громадян із посадовими особами, спрощує доступ до адміністративних процедур і водночас створює правові та технічні передумови для мінімізації корупційних ризиків у сфері публічного управління. Крім того, у воєнний час цифровізація адміністративних послуг набуває безпекового значення: дистанційне подання документів і отримання результатів зменшує скупчення людей у державних установах, знижує ризики для життя і здоров'я громадян під час можливих обстрілів чи інших загроз, а також забезпечує стабільність функціонування органів влади навіть за умов пошкодження або знищення фізичної інфраструктури. Це відповідає сучасним вимогам національної безпеки та цивільного захисту в умовах воєнного стану.

Важливим елементом сучасної антикорупційної інфраструктури України є інститут викривачів корупції та спеціалізовані цифрові платформи для реалізації їхніх прав. Зокрема, Національне агентство з питань запобігання корупції у взаємодії з міжнародними партнерами створило Єдиний портал повідомлень викривачів [15], який забезпечує конфіденційне та захищене інформування про можливі корупційні правопорушення у державних органах, органах місцевого самоврядування та на підприємствах державної форми власності. Завдяки використанню сучасних цифрових технологій портал гарантує анонімність викривача, що унеможливує ідентифікацію особи без її згоди та створює умови для повідомлення про правопорушення без ризику переслідування. Це особливо важливо у закритих структурах, зокрема у секторі безпеки та оборони, де доступ до інформації обмежений і роль внутрішніх сигналів набуває вирішального значення для виявлення прихованих корупційних схем.

Крім того, положення Закону України «Про запобігання корупції» закріплюють правові гарантії захисту викривачів, включаючи заборону негативних заходів впливу на таких осіб та право на винагороду у випадках, визначених законом [16]. Це формує комплексну систему стимулів для добросовісних працівників, спрямовану на їх залучення до процесів виявлення та припинення корупційних правопорушень, а також підвищує ефективність взаємодії між громадянами та антикорупційними інституціями.

**Висновки.** Таким чином, інформаційні технології та відкриті дані стали невід'ємною частиною антикорупційної інфраструктури. Цифровізація процесів державного управління унеможливує багато традиційних корупційних практик, оскільки «людський фактор» зводиться до мінімуму, а дії посадовців залишають цифровий слід, доступний для перевірки. Прозорість інформації не лише дозволяє виявляти зловживання, але й діє на упередження, адже потенційні порушники усвідомлюють неминучість викриття. Особливо у воєнний час, коли контроль ускладнений, онлайн-інструменти – електронні реєстри, публічні платформи та автоматизовані системи – забезпечують необхідний рівень відкритості та підзвітності в секторі безпеки.

Необхідно продовжити і поглибити курс на оцифрування всіх процесів у секторі безпеки і оборони України, де це можливо без шкоди для державної таємниці, зокрема розвивати інтегровані електронні реєстри, автоматизовані системи моніторингу закупівель та внутрішнього аудиту, а також платформи для громадського контролю. Це дозволить підвищити ефективність управлінських рішень, уніфікувати обмін даними між органами влади та мінімізувати корупційні ризики навіть в умовах воєнного стану. У межах однієї статті неможливо охопити всі аспекти цієї проблематики, зокрема питання взаємодії між різними антикорупційними інституціями, міжнародний досвід та практику реалізації окремих антикорупційних програм, що становить перспективну тематику подальших наукових розвідок. Подальші дослідження доцільно зосередити на посиленні цифровізації адміністративних процесів у сфері безпеки й оборони, зокрема на інтеграції електронних реєстрів, онлайн-сервісів та автоматизованих систем аналізу даних для зменшення корупційних ризиків і підвищення ефективності управління.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Ukraine's Defense Ministry Needs Protection—From Itself. URL : <https://www.gmfus.org/news/ukraines-defense-ministry-needs-protection-itself#:~:text=This%20is%20the%20worst%20possible,integrity%20of%20Ukrainian%20defense%20governance>
2. Our work in Ukraine. URL : <https://www.transparency.org/en/countries/ukraine>
3. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
4. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
5. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 р. № 835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>

6. Думчиков М.О. Цифрові інструменти в боротьбі з корупцією: як технології змінюють роботу правоохоронних органів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 4. С. 274-277
7. Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. URL: <https://public.nazk.gov.ua>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#>
9. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>
10. Кресіна І.О. Інституційні пріоритети антикорупційної політики України. *Політологічний вісник*. 2024. № 92. С. 130-152
11. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/>
12. Про внесення змін до Закону України «Про оборонні закупівлі» щодо запровадження прозорості в оборонних закупівлях (крім відомостей про закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення, що становлять державну таємницю) із забезпеченням захищеності державних замовників від воєнних загроз на період дії правового режиму воєнного стану в Україні : Закон України від 24.02.2023 р. № 2958-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2958-20#Text>
13. Вовчанська міська військова адміністрація. URL : <https://vovchmrada.gov.ua/tsnap/elektronni-servisy-administrativnykh-posluh>
14. Про адміністративні послуги : закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
15. Єдиний портал повідомлень викривачів. URL : <https://whistleblowers.nazk.gov.ua>
16. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18?find=1&text#Text>